

sus fuerit, rationem affert S. Clemens Romanus lib. 6 Constitut. c. 20, et Lactantius nuper, quia Apis hos colebatur ab Ægyptiis, cujus effigies frequens erat apud ipsos.

ECCE DII TUI, QUI TE EDUXERUNT DE TERRA ÆGYPTI. Hæc eadem verba dixerunt Hebræi cum ab Aarone aureus conflatus est vitulus, Exod. 32, v. 8, quæ verba usurpavit Jeroboam ad antiquissima illa secula respectans, sicut ad alia tempora respectantes, qui à Davidicâ familiâ recessere, dixerunt: *Quæ vobis pars in David?* etc. Quo loco parum videtur caute se gessisse Jeroboam, cum memoriam excitavit vituli, quem damnatum à Domino, et ejus causâ multa populum pertulisse infortunia, ignorare poterat nemo. Quare nisi cum pietate mentem quoque exuissent, facile intelligere potuissent in vitulis nihil esse divinum. Conflavisse autem ex metallo, aut è ligno, saxove finxisse aliorum deorum simulacra, quæ populo religioso cultu veneranda proposuit, habemus ex lib. 2 Paral. cap. 11, v. 15: *Qui constituit sibi sacerdotes excelsorum, et demoniorum vitulorumque quos fecerat.* Quo artificio, cum ex eo populo alii in alios gentium deos essent propensi, omnium animos diverso deorum cultu sibi devinxit, et à veri Dei religione distraxit.

VERS. 29. — POSUITQUE UNUM IN BETHEL, ET ALTERUM IN DAN (1). Noverat Jeroboamus molestum esse populo ter in anno ex universis Israelis finibus, quantumcumque longè à Jerosolymâ distarent, ad unum tantum locum religionis gratiâ convenire; à quâ molestiâ ut populum liberaret, rationem inivit, licet impiam, non tamen suis rationibus importunam. Designavit enim duo loca eo situ atque ordine inter alias imperii Israelitici regiones, ad quæ cum minori labore atque impendio accedere possent, quicumque diem et locum sacrum vellent obire. Alterum posuit in Dan, quæ est ad aquilonarem regionem terræ promissionis: alterum in Bethel, quæ ad meridionalem spectat plagam, et pertinet ad tribum Ephraim, aut certè tunc erat ab Ephraimitis occupata. Quæ sit Bethel, et quo prius nomine vocata, habes Genes. c. 21. Cur cum vitulus, qui in Dan tam fuerit ab Hebræis cultus, neque in eo minus impietatis, quàm in illo qui positus erat in Bethel, in hunc tamen quàm in illum

(1) Septuaginta in manuscripto Alexandrino, et S. Cyrillus in Osee, legunt Jeroboamum è vitulis hisce aureis alterum constituisse in Galgalis, alterum in Dan, pro Bethel et Dan. (Calmet.)

divinæ intorqueantur minæ, et sæpius et durius, diximus in nostris Commentariis ad locum nuper citatum ex Oseâ. Nova autem illa non tam religio, quàm infamia sic affecti leviculorum, facileque commutabile Hebræorum ingenium, ut neque locorum intervalla, neque viarum asperitas retardarent hominum studia, quominus ab extremis meridianæ plagæ finibus ad Dan usque aquilonarem terminum terræ promissionis peregrinationem religionis ac voti causâ susceperint. Illud enim videtur indicare illud vers. 30: *Et factum est verbum hoc in peccatum: ibat enim populus adorandum vitulum usque in Dan*, quasi dicat: Ex longinquo loco, etiam ex Bethel. Solent enim homines, qui pii videri volunt, et religionis quam susceperunt, amantes, dissita procul fana, aut religionis gratiâ, aut novitatis studio, frequenter invisere.

ET FECIT FANA IN EXCELSIS, ET SACERDOTES DE EXTREMIS POPULI, QUI NON ERANT DE FILIIS LEVI. Ne filii Israel, quos retinere secum voluit Jeroboamus, antiqua sacrificia desiderarent, quæ prius obiri audierant in tabernaculo, et proximè multò majora viderant in Salomonis templo, illorumque imaginem quamdam et umbram esse voluit in vitulorum idolorumque delubris, quæ construxit ad gentium morem in lucis excelsisque locis. Elegit autem sacerdotes de extremis populis, id est, de facie plebis, cum ex Levitico genere nemo vellet illud nefarium sacrificii genus obire, et alii qui aliquo essent in numero, vile putarent munus illud, et nomen sacerdotale, quod apud gentes videbant nullo esse, aut certè exiguo in pretio. Porro qui ex genere erant sacerdotali, et assueti templo, nullo modo sunt passi aut adorari vitulos et alia demoniorum monstra, quæ à Jeroboamo fabricari noverant, aut carere templo, ubi honestum illi ministerium obibant, et unde ad domesticos sumptus abundè suppetebat. Quare omnes excessere ex decem tribuum finibus, etiamsi cum civitatibus à Josue pro levitico ordine quondam assignatis suburbana prædia, et alia commoda à lege constituta relinquerent. Quare coactus est Jeroboamus ad alias tribus pro deligendo, constituendoque sacerdotio confugere, ex quibus cum recusarent alii, qui mediocri etiam conditione censebantur, extremos elegit, id est, quibus erat in populo vilis et extrema conditio.

Quòd autem sacerdotes à Jeroboamo, vitulorumque impiâ veneratione recesserint, et ad Roboam templique ministeria redierint,

constat ex lib. 2 Paral. c. 11, v. 15: *Sacerdotes autem et Levitæ, qui erant in universo Israel, venerunt ad eum* (nempe Roboam) *relinquentes suburbana et possessiones suas, et transeuntes ad Judam et Jerusalem, eò quòd abjecisset eos Jeroboam, et posteri ejus, ne sacerdotio Domini fungerentur.* Quæ verba sic accipio, licet aliter censeat Abulensis q. 19: Quia sacerdotes viderunt sibi per Jeroboamum non licere templum adire Jerosolymitanum, sicut antea fecerant, quod non putabant, quando à Davidis familiâ defecerunt, quare statuerunt potius deserendum esse Jeroboamum et commoda quæ in civitatibus à Josue pro suâ familiâ destinatis habuere parata, quàm templum et sacerdotale ministerium, quod, cum vitulis diisque aliis gentilicis præstare nollent, ex aliis tribubus Jeroboamus sacerdotes assumpsit. Ita penè Lyra in hunc locum. Quòd autem è Levitarum ordine vitulis, idolisque sacrificaverint, permittente utique, imò et jubente Jeroboamo, constat ex Ezechiele, c. 44, v. 10, ubi Levitæ, qui secuti sunt Jeroboamum et errores Israel, et idolis sacrificarunt, à nobilioribus sacrificiorum ministeriis arcentur: *Sed et Levitæ qui longè recesserunt à me in errore filiorum Israel, etc., pro eo quòd ministraverunt illis in errore idolorum suorum, et facti sunt domui Israel in offendiculum iniquitatis, idcirco levavi manum meam super eos.* Vide quæ nos in eum locum.

Cum autem viri Israelitæ, qui noverant ex uno tantum ordine Levitico sacerdotes sumi oportere, illud consilium tanquam novum et iniquum horrerent, ad illos orationem habuit artificiosam et callidam Jeroboamus, quæ sedavit animos, et illud non esse à pietate atque religione avitæ alienum persuasit. Quam Josephus aut veram attexuit, aut verisimilem affinxit, ubi post alia dixit: « Nec deerunt sacerdotes et Levitæ ex vobis per me designati, ne quid Leviticam tribum, et Aaronis progeniem desideretis. Ergo quicumque ex vobis sacerdotium ambit, vitulum et arietem Deo mactet, quo ritu ferunt etiam primum sacerdotem Aaronem creatum esse. His verbis populum decepit auctor ei factus patriæ descendæ religionis. » Hæc Josephus. (1)

(1) VERS. 30. — FACTUM EST VERBUM HOC IN PECCATUM, in causam peccati; vel crimen fuit maximum coram Domino. Non immeritò reputaverimus, primam hanc Jeroboami idololatricam malorum omnium, quæ contigerunt Israeli, gravissimum fuisse, et exemplum ob appendices suas, omnium quotquot unquam

VERS. 32. — CONSTITUITQUE DIEM SOLEMNEM IN MENSE OCTAVO, QUINTADECIMA DIE MENSIS, IN SIMILITUDINEM SOLEMNITATIS, QUÆ CELEBRABATUR IN JUDA. Sicut apud Hebræos sive ex Dei præ-

fuerint, perniciosissimum. Quædam enim mala sunt, quorum perniciosi effectus vel intra certos fines continentur, vel corriguntur; sed idololatria Jeroboami non alium habuit exitum, quàm dispersionem et captivitatem decem tribuum; quin et meritò affirmaverimus, crimen illud secutum illos esse in exilium, ac longam illam malorum seriem, quæ hodiè usque onerantur, innexuisse. Vituli Jeroboami captivi cum cultoribus suis adducti sunt; nec tamen ideò ad puram et sinceram legum Domini obedientiam transire Israel voluit. Illorum pars in paganorum superstitiones degeneravit; pars verò per varia temporum intervalla repetens Judæam, conjunxit se Judæ, et in unum cum illo populum coivit. Qui illis successerunt, sedesque illorum occuparunt, Samaritani, originem à Jacobo alienam ducebant: gens erant à cultu et fœdere Domini abhorrens.

VERS. 31. — FECIT FANA IN EXCELSIS. Audacter loca religiosa multiplicavit, nihil minus curans, quàm ut cultum populi ad unicum Numen cogeret; quin et utile futurum id censuit, ut oblivionem induceret Israelitis avitæ religionis, animosque ab Hierosolymâ et templo Domini alienaret. Animadversum est in versiculo sequenti, in ipsâ Bethel constituisse edita hæc loca, à populo frequentanda, religione utique inconditâ et superstitionis, quantum in eadem urbe vitulus aureus jam ad cultum stabat. Hebræus fert tantum: *Fecit domum*, vel templum *excelsorum*; quod commodè accipi posset de templo in Bethel excitato, in sedem vitulorum aureorum. Id autem innuit v. 32, iis verbis: *Constituit in Bethel sacerdotes excelsorum quæ fecerat.* Sed legimus capite sequenti, v. 33, stetit in editis locis sparsim per urbes regni Samariæ; quæ nos ad priorem sententiam revocant.

ET SACERDOTES DE EXTREMIS POPULI, QUI NON ERANT DE FILIIS LEVI. Sacerdotes et Levitæ, qui fortè versabantur in tribubus Jeroboamo subditis, coacti sunt migrare in ditionem Roboami; impediabantur enim à rege Israelis, ne ministerio sacerdotali Domino fungerentur: *Eò quòd abjecisset eos Jeroboam et posteri ejus, ne sacerdotio Domini fungerentur.* Constat tamen, è Levitis quosdam perseverasse in regno Jeroboami, atque in apostasiam turpissimè declinasse: *Sed et Levitæ, qui recesserunt à me in errore filiorum Israel, et erraverunt à me post idola sua.*

Reddi posset Hebræus: *Elegit indiscriminatim è populo sacerdotes, nihil curans utrum genus è Levi referrent.* Ad litteram: *Accepit sacerdotes de extremis populi.* Sæpius alibi animadvertimus phrasim originalem designare, ex quorundam sententiâ, principes et optimates populi; ex aliis verò, faciem populi, atque homines è vulgo. Denique juxta alios valet: *Assumpsit indiscriminatim offerentes sese quoscumque; cui postremæ interpretationi favent quæ sequuntur: Quicumque volebat, implebat manum suam, atque se in sacerdotium ingerebat.* (Calmet.)

scripto, siue ex religiosa consuetudine ac voto, stata erant, atque legitima tempora, in quibus præcipuè quædam solemnitates celebrabantur majori quâdam religione, sic etiam in suâ novâ atque fucatâ religione, Jeroboamus certos voluit atque solemnès dies majori quâdam esse celebritate venerandos, in quibus octavi mensis decimam quintam constituit diem. Non video quodnam festum Hebræorum in octavi mensis decimam quintam diem incurrat, ut eo die ad Hebræorum similitudinem in suâ hæresi Jeroboamus aliquam solemniorè celebritatem institui voluerit. Video tamen in Hebræorum calendario quosdam esse dies, in quibus dedicationes celebrabantur tabernaculi Moysis, templi Salomonis, et purgati et renovati templi à Machabæis, quæ dicuntur *encenia*; atque ideò suspicor constituisse Jeroboamum ad decimum quintum diem mensis octavi dedicare aureos vitulos, et illorum altaria, ita ut quotannis dies ille rediret festivus et sacer: aut fortassè aliud festum instituit, quale obiri solet in Jerusalem, ut Azymorum, Tabernaculorum, Pentecostes. Ut libet, accipe.

ET ASCENDENS ALTARE SIMILITER FECIT IN BETHEL, UT IMMOLARET VITULIS, QUOS FABRICATUS FUERAT.

ET SACERDOTES DE EXTREMIS POPULI; q. d.: Non ex tribu Levi, ut statuerat Deus, sed ex quilibet aliâ vilissimos homines constituit sacerdotes suorum vitulorum et idolorum. Ita profanantes religionem, profanant cætera omnia. Sed id decebat vilissimos vitulos, ut vilissimos haberent sacerdotes. Fuit ergo hoc justum Dei iudicium. Sic et hæretici hoc ævo ministros suæ hæresis insipientes constituerunt cerdones, sutores, apostatas, et quisquillas hominum. Dignum tali patellâ operculum. Sanè Aristot., ex mero lumine naturæ et philosophiæ l. 7 Politic., c. 9, præcipit, ut homines viles non constituantur sacerdotes, propter honorem qui religioni et majestati divinæ debetur.

Vide ergo unum eundemque utrobique spiritum diaboli, qui quia contemptor sacrorum, ea omnia ad vilitatem traducit, ut irrideat et omnibus irridenda proponat, utque eos sensim deducat ad atheismum, ut nihil credant, negentque animæ immortalitatem, gehennam et omne numen, uti hoc ævo multos hæreticos fieri videmus atheos, ut sapienter advertit et annotavit Card. Hosius.

Audi Tertull. lib. de Præscript. adversus hæreticos, c. 41: « Ordinationes eorum temerariæ, leves, inconstantes: nunc neophytos collocant, nunc seculo obstrictos, nunc apostatas nostros, ut gloriâ eos obligent, quia veritate non possunt. Nusquam facilius proficitur, quam in castris rebellium, ubi ipsum esse illic, promereri est. Itaque alius hodiè episcopus, cras alius; hodiè diaconus, qui cras lector; hodiè presbyter, qui cras laicus: nam et laici sacerdotalia munera injungunt. » (Corn. à Lap.)

THEL, UT IMMOLARET VITULIS, QUOS FABRICATUS FUERAT. Licet prius aureos conflaret vitulos Jeroboamus, non tamen illis videtur primùm altaria construxisse, sed aliis idolis, quæ in lucis, et excelsis collocarat. Ibi sacerdotes quoque designati fuerant ex populi sæce, qui sanè videntur fuisse non pauci, quando ex illo numero selegit aliquos, qui sacris præessent in Bethel, augustissimo omnium atque notissimo sacrario, pro vitulorum religioso cultu constitutis. Id enim, ut opinor, valet illud, quod additur proximè: *Constituitque in Bethel sacerdotes excelsorum quæ fecerat.*

VERS. 33. — ET ASCENDIT SUPER ALTARE, QUOD EXTRUXERAT IN BETHEL (1). Cùm novis illis sacris conciliare vellet auctoritatem Jeroboamus, ipse voluit esse illorum sacrificiorum antistes, ut regium nomen cum sacerdotali sociaret. Illum autem decimum quintum diem de corde suo finxisse dicitur, quia neque lex erat ulla, quæ diem illum aut aliquâ religione sanctum ostenderet, aut aliquâ superiorum temporum memoriâ consignaret. Sed suo arbitrato diem illum ex omnibus elegit, in quo impiæ aræ victimarum sanguine redundarent, et vitulorum nomen cum symphoniâ et plausu clariùs resonaret.

Licet ad extremum addere ex lib. 2 Paralip. cap. 11, quod ad hanc historiam pertinet, de vitulorum sacris et novâ religione in Israeliticam gentem introductâ; quam licet amplexati fuerint plurimi, fuerunt tamen non pauci qui illam detestati sunt. De sacerdotibus et penè toto ordine Levitico diximus paulò ante ex hoc ipso cap. 11, v. 15; de aliis agitur v. 16, qui eo numero relictis suis possessionibus amore patriæ religionis ad Roboamum sese applicuerunt, ut maximoperè auxerint illius vires: *Sed et de cunctis tribubus Israel, quicumque dederant cor suum, ut quærerent Dominum Deum Israel, venerunt in Jerusalem ad immolandum victimas suas coram Domino Deo patrum suorum, et roboraverunt regnum Juda et confirmaverunt Roboam.* Sed non diu perstiterunt in

(1) ET ASCENDIT SUPER ALTARE UT ADOLERET INCENSUM. Vide hicut Jeroboam ex uno peccato schismatis, labatur in profundum scelerum. Arrogat enim hic sibi non tantùm regnum, sed et pontificatum, seseque facit pontificem et caput Ecclesiæ. Nam ut pontifex, adolet incensum, festa instituit, sacerdotes consecrat, fana ædificat. Ita Josephus. Quare in Jeroboam rectè torqueas illud Senesii episcopi epist. 101 ad Pylæmenem: « Aliâ ratione in foro verè ditescere non licet, nisi cuncta et divina et humana jura confundas, et pro ingenio veterator evadas. » (Corn. à Lap.)

suscepto consilio, ac fide: nam tertio anno postquàm ad sacra paterna rediissent, ipsi quoque à Davidis viâ et avitâ religione defecerunt, ut clariùs constat capite sequenti, ubi

CAPUT XIII.

1. Et ecce vir Dei venit de Juda in sermone Domini in Bethel, Jeroboam stante super altare et thus jaciente;

2. Et exclamavit contra altare in sermone Domini, et ait: Altare, altare, hæc dicit Dominus: Ecce filius nascetur domui David, Josias nomine, et immolabit super te sacerdotes excelsorum, qui nunc in te thura succendunt, et ossa hominum super te incendet.

3. Deditque in illâ die signum, dicens: Hoc erit signum quòd locutus est Dominus: Ecce altare scindetur, et effundetur cinis qui in eo est.

4. Cùmque audisset rex sermonem hominis Dei, quem inclamaverat contra altare in Bethel, extendit manum suam de altari, dicens: Apprehendite eum. Et exaruit manus ejus quam extenderat contra eum; nec valuit retrahere eam ad se.

5. Altare quoque scissum est, et effusus est cinis de altari, juxta signum quòd prædixerat vir Dei in sermone Domini.

6. Et ait rex ad virum Dei: Deprecare faciem Domini Dei tui, et ora pro me ut restituatur manus mea mihi. Oravitque vir Dei faciem Domini, et reversa est manus regis ad eum, et facta est sicut prius fuerat.

7. Locutus est autem rex ad virum Dei: Veni mecum domum ut prandeas, et dabo tibi munera.

8. Responditque vir Dei ad regem: Si dederis mihi mediam partem domus tuæ, non veniam tecum, nec comedam panem, neque bibam aquam in loco isto;

9. Sic enim mandatum est mihi in sermone Domini præcipientis: Non comedes panem, neque bibes aquam, nec revertaris per viam quâ venisti.

10. Abiit ergo per aliam viam, et non est reversus per iter quo venerat in Bethel.

11. Prophetes autem quidam senex habitabat in Bethel; ad quem venerunt filii sui, et narraverunt ei omnia opera quæ

tam Roboamus quàm totus Israel defecisse dicuntur à divinâ lege. Alia sunt in hoc capite de Roboamo, quæ suis locis commodiùs exponemus.

CHAPITRE XIII.

1. En même temps un homme de Dieu vint de Juda à Béthel, par l'ordre du Seigneur, lorsque Jéroboam était près de l'autel et qu'il y brûlait de l'encens;

2. Et il s'écria contre l'autel, en parlant ainsi de la part du Seigneur: Autel, autel, voici ce que dit le Seigneur: Il naîtra dans la maison de David un fils qui s'appellera Josias, et il immolera sur toi les prêtres des hauts lieux qui t'encensent maintenant, et brûlera sur toi les os des hommes.

3. Et en même temps, pour preuve de ce qu'il prédisait, il ajouta: Voici ce qui fera connaître que le Seigneur a parlé: L'autel va se rompre, et la cendre qui est dessus se répandra par terre.

4. Le roi, ayant entendu ces paroles que l'homme de Dieu avait prononcées à haute voix contre l'autel qui était à Béthel, étendit sa main de dessus l'autel, et dit: Qu'on l'arrête. Et en même temps la main qu'il avait étendue contre le prophète se sécha, et il ne put plus la retirer à lui.

5. L'autel aussitôt se rompit en deux, et la cendre qui était dessus se répandit, selon le miracle que l'homme de Dieu avait prédit par le commandement du Seigneur.

6. Alors le roi dit à l'homme de Dieu: Offrez vos prières au Seigneur votre Dieu, et priez-le pour moi afin qu'il me rende l'usage de ma main. Et l'homme de Dieu pria le Seigneur, et le roi retira sa main à lui, et elle devint comme elle était auparavant.

7. Le roi dit encore à l'homme de Dieu: Venez dîner avec moi dans ma maison, et je vous ferai des présents.

8. L'homme de Dieu dit au roi: Quand vous me donneriez la moitié de votre maison, je n'irai point avec vous, et je ne mangerai point de pain, ni ne boirai d'eau en ce lieu-ci;

9. Car le Seigneur, en me donnant cet ordre, m'a fait ce commandement: Vous ne mangerez point là de pain, et n'y boirez point d'eau, et vous ne vous en retournerez point par le même chemin que vous êtes venu.

10. Il s'en alla donc par un autre chemin, et il ne retourna pas par le même qu'il avait pris pour venir à Béthel.

11. Or il y avait un vieux prophète qui de-